

Baharlık Kitap Dizisi **34**

PSİKANALİZ YAZILARI

bireysel ve toplumsal travmalar 1
individual and social traumas 1

İlkbahar 2017

BAĞLAM

Bağlam Yayınları 436
Psikanaliz Yazıları
Baharlık Kitap Dizisi 34
Bireysel ve Toplumsal Travmalar / 1
İlkbahar 2017

ISBN: 975-6947-36-5 (TK No)
978-605-9911-30-6 (34. Cilt)

Psikanaliz Yazıları
Yayın Yönetmeni: Talat Parman
Yayın Kurulu: Talat Parman, Ayça Gürdal Küey,
Behice Boran, Evrem Tilki
Danışma Kurulu: Talat Parman, Ayça Gürdal Küey, Elda Abrevaya,
Raşit Tükel, Vehbi Keser

Birinci Basım: Temmuz 2017
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Kapak Görseli: Peter Paul Rubens, *Consequences of War*, 1637-38

Baskı: Umut Kağıtçılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Fatih Cad. Yüksek Sok. No: 11/1 Başakhan Merter/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 11081
Matbaa Sertifika Numarası: 22826

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

SUNUŞ

“**B**enim çocukluk anılarım yok. Öyküm, aşağı yukarı on iki yaşına kadar bir iki satırla özetlenebilir; babamı dört yaşında yitirdim, annemi altı.”¹ Psikanalizin yaşamının hemen tümüne eşlik ettiği Georges Perec’e aittir bu satırlar.

Haziran 1940’da babası savaşın hemen başında cep- hede ölür. Bir yıl sonra annesi yaşamını kurtarmak için oğlunu Kızıl Haç treni ile Villard-de-Lans’daki bir yatılı yuvaya gönderir. Kendisi ise kısa bir süre sonra Auschwitz kampına gönderilir ve orada ölür. Mezarı bile olmayacaktır. 1945’de halası ve eniştesi onu evlat edinir. Ancak sorunlu bir çocuk- tur ve evden kaçır. Bu kaçış, 1940’ların sonlarına doğru, ünlü psikanalist Françoise Dolto ile uzunca bir psikoterapi yapmasına yol açar. Psikanalizle ilk karşılaşmasıdır bu. Daha sonra genç erişkinlik döneminde, 1956-1957 yılları arasında kaygıları ve ketlenmeleri onu bir başka ünlü psikanalist Michel de M’Uzan’a götürür. Ne var ki, bu analiz kısa süreli olacaktır.

Georges Perec üzerine çalışmalarıyla tanınan Claude Burgelin, Pe- rec’in yazarlık yolculuğuna psikanalizin baştan sona eşlik ettiğini söyler. Döneminin en ünlü psikanalistleri dinlemiştir Perec’i. Burgelin şöyle der: “Onun metinlerinin büyük bölümü analize getirilmiş soru ve yanıtlar olarak da okunabilir, kenar notları, düşünce filizleri olarak... Belki de Perec o dönemin psikanalizle bu denli mayalanan tek önemli yazardır. Ama psikanalizin önerdiği kurallara ve kafeslere gönderme yapmadan düşünme ve hissetme özgürlüğünü koruyarak. Sezgi, ahenk ve doğru uzaklığı en basit terimle oluşturma sanatı Perec’in belirgin niteliğiysse eğer, bu niteliklerin yalnızca ona özgü olan saygı, hafif alay, keskin duyarlılık- la harmanlanması analiz sayesinde gerçekleştirilebilmiştir.”²

¹ Georges Perec, *Wou le Souvenir d’Enfance*, Denoel, Paris, 1975, s.17. Türkçesi: *W ya da Bir Çocukluk Hatırası*, çev. Sosi Dolanoğlu, Metis, İstanbul, 2001.

² Claude Burgelin, “Perec et Pontalis Une histoire de lettres, d’enveloppe et de destinataires”, *Les Cahiers de l’Herne Perec*, 116, Ed de L’Herne, Paris, 2016, s. 214.

Onun ilk iki analizi hakkında çok şey bilmemek de, bir ayrılık ve in-tihar girişimi sonucu yaşadığı karmaşık dönemden çıkabilmek için 1971-1975 yılları arasında haftada üç kez J-B Pontalis'in divanına uzanarak girdiği analizi hem onun hem de analistinin yapıtlarında hayli yankı bulan bir uğraş olacaktır. Analizini sonlandırdıktan hemen sonra yayımladığı “W ya da Bir Çocukluk Hatırası” bu analizin ürünüdür. Sarah Chiche, Perce hakkında yazdığı “Bir açılımın divanda uzun arayışı” başlıklı yazısında şöyle der: “*Cesaret edip söyleyelim, hiç bir davranışçı terapi ‘W ya da Bir Çocukluk Hatırası’ gibi bir mucizeye yol açamaz. Çünkü bir varoluşsal deneyim olarak analitik deneyimin hiçbir şekilde yeri doldurulamaz çerçevesi gereklidir; seansların olduğu günler (seans/söylenecek sözler/hiç söylenecek yok), seansların olmadığı günler (seans/söylenecek sözler/hiç söylenecek yok), değişmez kurallar, güven verici ve ürkütücü alışıklık.*”³

Burgelin’e göre Perce için öyküsü dile gelemeyen bir acıya ulaşmanın zafer yolu ancak anlatılabilecek bir buluştan geçer. Bu Freud’un bilinçdışına ulaşmanın zafer yolu düşlerin yorumudur deyişini anımsatmaktadır. Çünkü Perce de belleğin ancak geçmişten onarılanlar ve yapılandırılanla kişisel bir öykü yorumu oluşturabildiğini bilmektedir. “W ya da Bir Çocukluk Hatırası”nın ikinci bölümündeki olimpiyat kurgusu Françoise Dolto’ya anlatılmış olmalıdır. Aile ağacı üzerine teyzesiyle konuşmalarından beslenen ama yarım kalmış bir proje olan Ağaç’ın kökeninde bu anlatı vardır şüphesiz. Ayrıca Dolto’nun ergenlerdeki yaratıcı olanakları desteklediğini bildiğimizden, Perce’in yazar olmayı seçmesinde onun rolü olduğunu da düşünebiliriz.

Georges Perce’in J-B Pontalis ile analizi, yapıtı üzerine yapılan tüm değerlendirmelerde her zaman çok önemli bir nirengi noktası olarak kabul edilecektir. Ancak biz psikanalistler için bu analizin bir diğer önemli unsuru, analistin de bu uğraştan değişmiş olarak çıkmasıdır. Perce’in birçok yapıtında analizlerinin izi vardır şüphesiz. Ancak analisti Pontalis de yazılarında dokuz kez Perce ile olan analitik uğraşına yer verir. Burgelin “Hiçbir analiz yoktur ki yani gelip geçen ve uçup

³ Sarah Chiche, “Sur le divan, la longue quête d’une ouverture”, *Le Magazine Littéraire*, sayı: 579, Sophia, Paris, Mayıs 2017, s.81

giden sözcükler, onu dile getirenlerin sözcük ağına bu kadar takılmış, bu kadar tutulmuş olsun,”⁴ der. Perec kadar Pontalis de, daha da uzağa gitmişlerdir bu analizle. Aslında Georges Perec analistini uzağa, çok uzağa götürmüştür, ta Auschwitz’e kadar.

“*Pierre’in annesi bir gaz odasında yok olmuştu. Bitmeksizin doldurduğu o boş odaların altında, işte bu oda vardı. Tüm adların altında, adsız olan. Tüm kalıntıların altında, en ufak bir iz bırakmadan yiten anne. Bir gün, sahi ne zamandı, Pierre ve ben, kalıntı olmayan ve mucizevi bir şekilde bilinmez alıcılarına giden sözcükler bulmayı başardık.*”⁵

Çünkü, J-B Pontalis için “karşı aktarım biz ölümüne yaralandığımızda ortaya çıkandır.”⁶ Bu sözleri Perec’in analizi devam ederken yazar. Çünkü o da babasını çok erken yaşta yitirmiştir. Çünkü o da Perec’e kendisine başka türlü bir yaşam verebilmesini sağlarken, kendisine o zamana kadar olmuş olduğundan başka bir analist olma olanağını vermiştir.

Her analizden analizan kadar analist de, şüphesiz ki değişmiş olarak çıkar. Perec-Pontalis analitik çiftinin öyküsü, ikisinin yazdıklarından yola çıkarak bize bu değişimin iki taraf için de ne denli önemli ve dahası ne denli gerekli olduğunu göstermektedir.

Ne diyelim, darısı tüm analizlerin başına!

***

Psikanaliz Yazıları’nın 35. sayısı 2017 sonbaharında yayımlanacaktır. Bu sayının da dosyası *Bireysel ve Toplumsal Travmalar* üzerine olacaktır. Yazı ve çeviri önerilerinizi lütfen psikanalizyazilari@yahoo.com.tr adresine gönderiniz.

TALAT PARMAN

⁴ Burgelin, *a.g.y.*, s.215.

⁵ J-B Pontalis, *L’Amour des Commencements*, Gallimard, Paris, 1986, s.171. Türkçesi: *Başlangıçların Aşkı*, çev. Burcu Aliefendioğlu, Bağlam, İstanbul, 2006.

⁶ J-B Pontalis “A partir du contre-transfert: le mort et le vif entrelacés”, *NRP*, sayı: 12, Gallimard, Paris, 1975, s.75.

İçindekiler / Contents

---

sunuş | 5
presentation

TALAT PARMAN

önsöz | 11
preface

İLKER ÖZYILDIRIM

nedenbilimsel bir unsur olarak travma ve psikanaliz | 19
trauma as an etiological element and psychoanalysis

TALAT PARMAN

**savaş nevroitiklerinin elektrikle tedavisi üzerine
resmi görüş (1920)** | 27

*memorandum on the electrical treatment of war neurotics
appendix: freud's testimony as expert witness*

SIGMUND FREUD ÇEVİREN / TRANSLATED BY BARIŞ ÖZGEN ŞENSOY

travma ve simgeleştirme | 39
trauma and symbolization

RENE ROUSSILLON ÇEVİREN / TRANSLATED BY A. LALE ORHON BAYKAL

**“travmanın bireysel ve kolektif boyutları”: bilinçdışı
kabus gerçeğe dönüştüğünde** | 51

*“trauma –personal and collective dimensions” – when an
(unconscious) nightmare comes true*

JOSEPH TRIEST ÇEVİREN / TRANSLATED BY PİTEY GONCA ÖZBAY

utancın güzergahı olarak muğlaklık | 69
ambiguity as the route to shame

SILVIA AMATI SAS

ÇEVİRENLER / TRANSLATED BY BARIŞ ÖZGEN ŞENSOY, EVREM TİLKİ, FERHAN ÖZENEN

ölüm kapıdaydı... | 91
death was at the door...

MELİS TANIK SIVRI

rüzgar çıkmadan hemen önce edilmiş bir söz ya da | 103
savaş ve travma üzerine bir not

*a note for war and trauma or a statement that was said just
before the wind*

PINAR ARSLANTÜRK

bireysel ve toplumsal travmayla temasta psikanalitik | 115
çalışma üzerine notlar

notes on psychoanalytic work with individual and social traumas

İLKER ÖZYILDIRIM, AYŞE LALE ORHON BAYKAL, BARAN GÜRSEL, AYLİN KULA GÜNEY

toplumsal travmalarla psikanalitik çalışma üzerine | 145
söyleşiler

interviews on psychoanalytical work with social traumas

HAZIRLAYANLAR / PREPARED BY BARIŞ ÖZGEN ŞENSOY, İLKER ÖZYILDIRIM

dosya ötesi

---

analitik yakınlığın doğası üzerine | 163

TUBA TOKGÖZ

ingilizce özetler | 175
summaries

etkinlik duyuruları | 180
activities